

SIBYLLA VAN WÜRTEMBERG (HÉRICOURT)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
23 OKTOBER | 2 NOVEMBER 1667
6629A

Antwoord op Huygens' brief van 29 augustus 1667 (**6610**).

Samenvatting: Sibylla vertelt hoezeer ze Froberger nog dagelijks mist. Hij had haar op het hart gedrukt geen composities van hem vrij te geven. Maar op voorwaarde dat hij ze voor zichzelf houdt, kan Huygens wel wat stukken krijgen. Sibylle zou graag eens bij Huygens op bezoek gaan om met hem over Frobergers kunst te praten.

Door Huygens ontvangen op 18 november 1667 en Huygens beantwoord op 4 augustus 1668 (**6673**).

Datering: De datering van de brief zelf, 23 oktober 1667, is nagenoeg zeker Oude Stijl.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Bibl. Publ. Lat. 885, map Woelter // Zuylen-Varia, omslag Sibylla van Württemberg aan Huygens, nr. 2: brief (dubbelvel, 16x21cm, abcd | -, oorspronkelijk met adresvel; autograaf).

Vroegere uitgaven: Schebek 1874, pp. 21-23: volledig (spelling gemoderniseerd).

— Jonckbloet 1882, [Froberger] nr. 2, pp. CCIII-CCIV: volledig (naar het origineel, door Schebek ter beschikking gesteld aan Jonckbloet).

— Worp 6, nr. 6626, p. 216: onvolledig (<Seine edle Compositiones ... nichts zu geben.>), rest samengevat.

— Rasch 1992, nr. 4, pp. 240-242: volledig, met Engelse vertaling.

— Rasch 2007, nr. 6629A, pp. 1067-1071: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Anna Bergerotti; Catarina Bergerotti; Girolamo Frescobaldi; Johann Jacob Froberger; Caspar Grieffgens.

Plaats: Keulen.

Titels: 'Memento mori Froberger' (Froberger); *Libro primo* (Froberger); *Libro secondo* (Froberger).

Glossarium: compositio (muziekstuk); Music (muziek); Music liebhabende (amateurmusicus); Nott (noot); Organist (organist); Sache (muziekstuk); schlagen (spelen); Stück (muziekstuk).

Transcriptie

¹À Monsieur

Monsieur Huygens, Chevalier, Seigneur de Zuylichem, Zelheim, Monnicheland, Premier Conseiller de Monsieur le Prince d'Orange,

à La Haye.

²Monsieur,

Von desselben Schreiben, welches mir sehr angenehm, habe ich vernomen, wie hoch er mit mir beklaget den Verlust meines lieben und aller ehrenwertesten Lehrmeisters seligen Todt, welchen ich noch däglich hertzlich betraure, wan ich bedencke was Kunst und Geschicklichkeit mit ihme abgestorben, und seiner weitem Unterrichtung, welches mein grösste Ergetzlichkeit gewesen, ich nit mehr geniessen kan, und mir seiter schon so viel Sachen under Gesicht und Handen komen, das ich seines herlichen sinreichen Geistes und getrewer Lernung wol von Nöten hete, und weitem Berichts bederfte, und gegen ihme nuhr wie ein unmündiges Künd oder Conterfait gegen dem lebendigen Original zu rechnen.

1. Het adres wordt weergegeven door Schebeck 1874, p. 21, en Jonckbloet 1882, p. CCIII, maar ontbreekt thans.

2. Ontvangstnotitie: 'R 18 Novembris 1667.'

Seine edle *Compositiones* habe ich so lieb und wehrt, das ich sie so lang ich lebe nit kan oder begehre aus Handen zu lassen. Dan ich's ihme auch so oft und viel | b | auf seinen Begeren versprochen niemanden nichts zu geben, oder wan ich ja jemanden was geben wolte, mechte ich von den 2 ersten *Operibus* was zukomen lassen. Das andere solte ich vor mich behalten. Weis zwar wol das er den Herrn *Chevallier* hertzlich geliebet und nit gerne was versaget hat. Also wil ich auch noch gerne was von seinen Compositionen abcopiren, und ihme zukomen lassen, wan ich nuhr wiste was er schon von seinen Sachen bey Handen hette oder nit, aber doch mit diser Condition das man sie nit lisse gemein werden. Dan er mir offft gesagt das vil van seiner Composition vor ihre Composition ausgeben, und doch nit wisten mit umbzuehen, sondern selbige nuhr verderben. Und also nit mege das seine Sachen under andere Leut Hände komen täten. Wolte ihme also nit gern underm Boden noch was zu Leidt thun, weil er mir bis in | c | sein Endt mein getrewer Lehrmeister verbliben. Habe ihm noch zur Gedächtnus lassen einen Grabstein machen, ist nicht ohnfein.

Wolte Gott, ich were so glickselig einmal bey dem Hern *Chevalier* zu sein, dan ich niemands umb oder bey mir habe, so dise edle Kunst versteht. Wolte gern das 'Memento mori Froberger' bey ihme schlagen, so guet mir müglich were. Der Organist zu Cöllen, Caspar Grieffgens, schlägt selbiges Stück auch, und hat es von seiner Handt gelernt, Grif vor Grif. Ist schwer aus den Notten zu finden. Habe es mit sonderlichem Fleis darum betracht, wiewol es deutlich geschriben. Und bleibe auch des Hern Grieffgens seiner Meinung, das wer die Sachen nit von ihme Hern Froberger seliger gelernt, unmüglich mit rechter Discretion zuschlagen, wie er sie geschlagen hat. Der liebe Gott gebe das wir alle Music liebhabende uns bey ihme im himlischen Musenchor ergötzen megen, Amen.

Zu disem Ende ich dan den | d | Hern *Chevalier* bestermassen befehlen thue dem lieben Gott als Geber und Erhalter aller guetten Gaben Verstandts, Weisheit, Kunst und Geschiglichkeit. Das er noch viel Jar und Zeit mechte in allem Wolstand und ruwiger Leibesgesundtheit sein Leben zubringen, und derenmall eins alles Leidts ergetzet werden. Verbleibe also hirmit dem Hern *Chevalier* alle Ehr und Gefallen zu erweisen wol geneigt,

Sibylla, ³H Z W W.

Héricourt, den 23. *Octobris* 1667.

Signora Anna Bergeroti ist mir wegen ihrer Virtou wol bekant, wie auch ihre Schwester Catarina, von welcher Hand ich des Hern Frescobaldi seliger Conterfeict in meinem *Museo* habe. So ich dem Hern *Chevalier* was zuschiken werde, darf er es selbiger wol communiciren, aber mit voriger Condition.

Vertaling

Aan de heer Huygens, heer van Zuilichem, Zeelhem en Monnikenland, raad van de prins van Oranje,

te Den Haag.

Mijnheer,

Uit uw brief, die ik zeer op prijs stelde, heb ik vernomen hoezeer u met mij bent getroffen door het verlies dat de dood van mijn eerbiedwaardige ⁴meester heeft veroorzaakt. Dagelijks ben ik er nog intens verdrietig over, wanneer ik bedenk welk een kunst en vaardigheid met hem gestorven zijn, en me realiseer dat ik zijn lessen, die altijd mijn grootste genoegens zijn geweest, niet meer kan volgen. Sindsdien heb ik al vele stukken onder ogen en onder handen gehad, waarbij ik zijn geestrijke aanwijzingen en toegewijd onderwijs node heb gemist.

3. Herzogin zur Württemberg.

4 Johann Jacob Froberger.

Vergeleken bij hem ben ik maar een onmondig kind, en slechts als een kopie van het levende origineel te beschouwen.

Zijn voorname ⁴composities⁴ betekenen zoveel voor mij en zozeer houd ik ervan, dat ik ze niet kan en ook niet wil afstaan. Bovendien heb ik hem op zijn verzoek meermalen beloofd dat ik niemand iets zou geven, en als ik iemand iets zou willen geven, dan mocht ik alleen uit de eerste twee ⁵boeken⁵ iets toesturen. Het overige moest ik onder eigen hoede houden. Ik weet natuurlijk wel dat hij zeer op u gesteld was, en u niet graag iets zou hebben geweigerd. Ik zal dus graag nog wat van zijn composities laten kopiëren en naar u toesturen, wanneer ik maar wist over welke stukken u al beschikt. Echter onder de voorwaarde dat u ze niet openbaar maakt, want ⁶hij zei altijd tegen mij dat velen deden alsof zijn composities van henzelf waren, en er niet mee wisten om te gaan, en de stukken in kwestie dan volkomen bedierven. Hierom gaf hij niet graag zijn stukken in vreemde handen, en ik zou hem niet graag na zijn dood nog verdriet doen, omdat hij tot het laatste toe mijn trouwe leermeester is gebleven. Ik heb tot zijn gedachtenis voor hem een fraaie grafsteen laten maken.

Als God het toestaat, zou ik u graag eens ontmoeten, want ik heb hier niemand in mijn omgeving die iets van deze kunst begrijpt. Graag zou ik u eens, zo goed als ik kan, het ⁷‘Memento mori Froberger’⁷ voorspelen. Caspar Grieffgens, organist in Keulen, speelt dit stuk ook, en heeft het noot voor noot van ⁸hem geleerd. Het is moeilijk het uit de noten te leren, en ik heb er daarom bijzondere aandacht aan besteed, hoewel het wel duidelijk geschreven is. Met de heer Grieffgens ben ik van mening dat wie de stukken niet van wijlen de heer Froberger zelf heeft geleerd, ze onmogelijk op de juiste manier kan spelen, zoals hij dat placht te doen. De goede God geve dat wij allen, muzikliefhebbers, ons met hem zullen mogen verheugen in het hemels muzenkoor. Amen.

Tenslotte beveel ik u van harte aan bij Onze Lieve Heer, die al het goede heeft gegeven en behouden, zoals verstand, wijsheid, kunst en vakmanschap, en wens u nog vele jaren welstand en gezondheid in uw verdere leven, en dat eens al het lijden goed gemaakt zal worden. Ik verblijf dus, terwijl ik u alle eer en toewijding breng,

Sibylla hertogin van Württemberg.

Héricourt, ⁹23 oktober 1667.

Anna Bergerotti is mij om haar kunst wel bekend, evenals haar zuster Catarina, van wier hand ik een ¹⁰portret van wijlen de heer [Girolamo] Frescobaldi in mijn collectie heb. Wanneer ik u dus wat toestuur mag u het wel met ¹¹haar delen, maar onder de voornoemde voorwaarde.

5. Frobergers *Libro primo* en *Libro secondo*.

6. Froberger.

7. Het gaat hier om de Allemande in D groot uit “Suite XX” met de titel ‘Allemande faite sur ma mort future, laquelle se joue lentement avec discretion’. Eén van de bronnen geeft aan het einde de toevoeging ‘Memento Mori Froberger’. De Allemande is uitgegeven in: Johann Jacob Froberger, *Suiten für Klavier* [editie Guido Adler] (Wenen 1899 = Froberger Klavierwerke II = Denkmäler der Tonkunst in Österreich Jahrgang VI/2, Band 13), p. 57; *Oeuvres complètes pour le clavecin, Tome 2: Suites et pièces diverses*, édition par Howard Schott (Parijs 1992), pp. 110-111; en *Klavier- und Orgelwerke abschriftlicher Überlieferung: Partiten und Partitensätze, Teil 1*, herausgegeben von Siegbert Rampe (Kassel 2002 = Neue Ausgabe Sämtlicher Werke III), pp. 81-82.

8. Froberger.

9. Oude Stijl = 2 november 1667 Nieuwe Stijl.

10. Vermoedelijk gaat het om een kopie naar het door Christianus Sas naar een tekening van Jean Saillant gegraveerde portret dat is opgenomen in *Il secondo libro di toccate* (Rome 1627). Deze voorstelling is weer gebaseerd op een tekening met zwart krijt van Claude Melland (Parijs, École des Beaux-Arts). Mellands tekening was ook de basis voor een eigen gravure en van een anoniem schilderij in Schloss Ambras in Innsbruck.

11. Anna Bergerotti.